

Доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
(Київ, Україна) E-mail: pankiv2020@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА ХОРЕОГРАФІЇ

У статті висвітлюються питання модернізації фахової підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін на основі використання сучасних інформаційних технологій. Представлено аналіз основних досліджень і публікацій з даної проблеми, виявлено позитивний вплив комп'ютерних технологій на організацію та зміст фахової підготовки майбутніх учителів мистецтва в сучасних умовах. Подано класифікацію інформаційних технологій в освітньому процесі педагогічних університетів.

Мета роботи полягає в дослідженні особливостей використання сучасних інформаційних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії.

Методологія дослідження ґрунтується на ідеях культурологічного та компетентнісного підходів. У статті використовувалися такі методи дослідження: вивчення та аналіз наукових джерел; педагогічні спостереження; узагальнення педагогічного досвіду; моделювання та прогнозування інноваційних тенденцій модернізації фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії.

Наукова новизна роботи полягає у виявленні специфічних особливостей використання комп'ютерних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії. Вперше досліджено шляхи оптимізації фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії засобами сучасних інформаційних технологій.

Висновки. Сучасні інформаційні технології відкривають нові можливості пізнання мистецтва, активізації самостійної роботи студентів, впровадження нових форм і методів фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії. Використання сучасних інформаційних технологій в умовах дистанційного навчання сприяє інтерактивності освітнього процесу та забезпечує високу ефективність підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розробці методичного забезпечення організації та проведення дистанційних форм викладання мистецьких дисциплін з урахуванням емоційної складової музичного та хореографічного навчання.

Ключові слова: майбутні вчителі музичного мистецтва та хореографії, фахова підготовка, інформаційні технології.

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття характеризується інтенсивним розвитком інформаційного суспільства, впровадженням новітніх інформаційних технологій у всі сфери життя. У контексті реалізації державної політики України здійснюється інформатизація освіти, зокрема її мистецької галузі [5; 6]. Широке застосування інформаційних технологій в освітньому процесі педагогічних університетів уможливило підготовку конкурентоспроможних фахівців мистецького профілю на сучасному ринку праці, а також формування та розвиток інтелектуального, висококультурного потенціалу нації.

Актуальність роботи обумовлена сучасними тенденціями широкої інформатизації суспільства та трансформаційними процесами в організації освітнього середовища нашої держави, які значно активізувалися у зв'язку з трагічними подіями останніх часів, спричиненими збройною агресією російської федерації проти України. Умови сьогодення диктують необхідність переходу на дистанційне навчання, що спричинило перебудову всіх ланок освітнього процесу на основі використання новітніх інформаційних технологій. Такий підхід має забезпечити високопрофесійний рівень підготовки

майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії, здатність випускників факультетів мистецтв до самовдосконалення та самореалізації у нинішньому мінливому світі.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Останнім часом увагу науковців все більш привертають різнобічні питання використання інформаційних технологій в освітньому процесі. Дослідження Л. Гаврілової [1; 2]; Р. Гуревича, М. Кадемія, Л. Шевченко [3]; В. Замороцької [7] та ін. спрямовані на вивчення дидактичних аспектів використання інформаційних технологій у процесі фахової підготовки студентів. Психолого-педагогічні проблеми навчальної діяльності на основі інформаційних технологій висвітлюються в працях Н. Попович [9]; С. Румянцевої, Т. Ланіної [10] та ін. Питання інформаційної культури сучасного вчителя порушуються в дослідженні Т. Демиденко [4]. Формуванню професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами мультимедійних технологій присвячена монографія Л. Гаврілової [1]. Специфіка застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців-музикантів висвітлюється у дослідженнях Л. Теряєвої [13], А. Чехуніної [14] та інших. Однак, незважаючи на широкий спектр досліджень з окресленої проблематики, залишаються мало розробленими методичні питання використання сучасних інформаційних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії.

Мета статті – висвітлення особливостей використання сучасних інформаційних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії.

Методи дослідження. У процесі підготовки статті було використано комплекс взаємопов'язаних методів, а саме: вивчення та аналіз наукових джерел; педагогічні спостереження; узагальнення педагогічного досвіду; моделювання та прогнозування інноваційних тенденцій модернізації фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії. Означені методи дослідження ґрунтуються на ідеях культурологічного, компетентнісного та технологічного підходів.

Наукова новизна роботи полягає у виявленні специфічних особливостей використання комп'ютерних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії. Вперше досліджено шляхи оптимізації фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії засобами сучасних інформаційних технологій.

Результати дослідження. Розробці і впровадженню в освітній процес різноманітних інформаційних технологій сьогодні надається виключне значення. Технологізація швидко поширюється на всі галузі підготовки майбутніх фахівців, зокрема і мистецького профілю.

Зазначимо, що сутність поняття «технологія» полягає у визначенні та впорядкованому застосуванні сукупності знань, прийомів, способів дій у певній галузі людської діяльності для отримання очікуваного результату. Сам термін «технологія» грецького походження (від грецьких коренів «техно» – майстерність, мистецтво; «логос» – вчення, наука), тлумачиться в довідковій літературі як «знання, наука про майстерність» [12].

Серед різноманітних технологій освітнього процесу особливого значення набувають інформаційні технології, що реалізуються в контексті державної політики інформатизації суспільства [6].

За визначеннями, що подаються у Національній програмі інформатизації (2022) та в сучасних довідкових джерелах, інформаційна технологія – це «результат інтелектуальної діяльності», «сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, послідовність та виконання операцій для збирання, обробки, накопичення та використання інформації, надання інформаційних послуг» [6]; «цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, доступ до джерел інформації незалежно від місця розташування» [12]. У загальному розумінні сутності інформаційних технологій науковці (Л. Гаврілова, Т. Демиденко, Н. Попович та інші) акцентують увагу на сукупності прийомів і методів збору, обробки й передачі інформації з використанням сучасних засобів комунікації, технічного та програмного забезпечення.

Важливо зазначити, що до засобів технічного забезпечення інформаційних технологій відносяться: комп'ютер; відеотехніка; мультимедійні засоби (мультимедійний проектор, інтерактивна дошка); електронно-обчислювальна техніка; програмні продукти; інформаційні системи або їх окремі елементи; електронні комунікаційні мережі тощо. Якісна освіта сьогодні, як наголошують вчені-педагоги і вчителі-практики (Л. Гаврілова, Р. Гуревич, Т. Демиденко, В. Замороцька, Н. Попович, Л. Теряєва та інші), неможлива без сучасного технічного забезпечення, без реалізації сучасних інформаційних технологій з використанням широких можливостей комп'ютерної техніки, мережі Інтернет. Проте, впровадження в навчальний процес сучасних інформаційних технологій – це не лише використання новітніх технічних засобів, які значно розширюють інформаційне поле вивчення певного матеріалу. Це, передусім, нові можливості пізнання, самостійної роботи студентів, це нові форми і методи навчання.

Інформаційні технології, що використовуються в освітній практиці вишів, зазвичай класифікуються залежно від способу передачі інформації (мережеві (з використанням Інтернет, електронної пошти, відеоконференції тощо) і немережеві (текстові і графічні редактори, електронні таблиці, бази даних тощо)); за типом обробки інформації (текстова, графічна, звукова, відеоінформація тощо); за типом організації навчальної роботи (вебінари, онлайн-курси та ін.).

Останнім часом освітній процес у нашій країні все більш вимагає впровадження дистанційних форм навчання з використанням різноманітних інформаційних технологій. Тож, розглянемо особливості використання інформаційних технологій у процесі дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії.

Дистанційне навчання майбутніх учителів мистецьких дисциплін має свої особливості та вважається досить неоднозначним і проблемним, оскільки набуття студентами фахових музично-виконавських чи хореографічних умінь передбачає використання переважно практичних стаціонарних форм навчання. Втім, сучасні інформаційні технології дозволяють не лише здійснювати дистанційно освітній процес, а й інтенсифікувати його та забезпечити більшу ефективність.

Використання мережі Інтернет, мультимедійних технологій, різноманітного програмного забезпечення тощо у процесі вивчення мистецьких дисциплін відкриває студентам широкий доступ до пізнання художньої картини світу, активізує їх художньо-пізнавальну діяльність, розвиває критичне мислення, формує художній світогляд.

Однією із найбільш поширених форм дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії на основі використання сучасних інформаційних технологій є онлайн-курси (від англ. «on line» – «на лінії», «на зв'язку», «у мережі»), що здійснюються у віртуальному просторі, в мережі Інтернет. Онлайн-курси організовуються відповідно до навчального плану і за відповідними модулями. Звісно, для проведення онлайн-курсів необхідно надійне підключення до мережі Інтернет, оскільки вони передбачають можливість використання відео, презентацій тощо.

Як показує практика, проведення онлайн-курсів дозволяє значно інтенсифікувати навчання: збільшити обсяг навчального матеріалу та зменшити час його засвоєння. Також підкреслюємо важливість зворотного зв'язку з аудиторією, що дозволяє активізувати розвиток самостійності та критичного мислення студентів. Тож, онлайн-курси є оптимальною формою забезпечення навчальної роботи майбутніх учителів мистецьких дисциплін (зокрема, музичного мистецтва та хореографії), що дозволяє студентам не лише більш глибоко пізнавати і критично осмислювати мистецьку інформацію, а й відпрацьовувати необхідні фахові уміння та навички (танцювальні рухи, музично-виконавську техніку, інтерпретацію художніх образів мистецьких творів тощо). Сучасні інформаційні технології уможливають перенесення лекційного матеріалу викладача в онлайн-курс (відеолекції) [8]. Втім, слід зазначити, що створення онлайн-курсу потребує значних зусиль та креативності автора аби забезпечити його змістовність, організувати та спонукати студентів до самостійної роботи, поглибити засвоєння навчального матеріалу.

Важливою формою підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії в умовах дистанційного навчання є вебінари. Це семінари або конференції, які проводяться в режимі реального часу в мережі Інтернет. Зазначимо, що слово «вебінар» походить від англійського Web – «мережа», «павутина», позначає належність до комп'ютерної мережі.

Вебінари, що використовуються у дистанційному навчанні майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії, завжди мають інтерактивний характер, дозволяють студентам не лише слухати лекційний матеріал викладача, а й виступати з доповідями, презентаціями, брати участь у колективних обговореннях мистецьких проблем, дискутувати, відстоювати свою думку на те чи інше питання. Звісно, для проведення вебінарів необхідно мати певне технічне обладнання: мікрофон і навушники, веб-камеру, відповідне програмне забезпечення. Проте, є незаперечними переваги вебінарів: незалежність від територіальної віддаленості місця навчання; відео та аудіо-зв'язок у режимі реального часу; текстовий чат для запитань і відповідей; можливість запису для подальшого перегляду та прослуховування та ін.

Новітні інформаційні технології оптимізують та інтенсифікують самостійну підготовку студентів до занять. Це нові можливості використання електронних підручників, перегляду відео-матеріалів в мережі Інтернет тощо. Для майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії відкриваються широкі перспективи пізнання мистецтва різних країн і національних шкіл, прослуховування та порівняння різноманітних виконавських інтерпретацій мистецьких творів, перегляду концертних виступів митців та учасників мистецьких заходів у режимі реального часу.

Висновки. Отже, сучасні інформаційні технології відкривають нові можливості пізнання мистецтва, активізації самостійної роботи студентів, впровадження нових форм і методів фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії. Використання сучасних інформаційних технологій в умовах дистанційного навчання сприяє інтерактивності освітнього процесу та забезпечує високу ефективність підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розробці методичного забезпечення організації та проведення дистанційних форм викладання мистецьких дисциплін з урахуванням емоційної складової музичного та хореографічного навчання.

References

1. Гаврілова Л. Г. Формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій: монографія. Київ: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. 403 с.
Navrilo L. H. (2014). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky zasobamy multymediinykh tekhnolohii: monohrafiia. [Formation of professional competence of future music teachers by means of multimedia technologies: monograph]. Kyiv: Vydavnytstvo NPU im. M. P. Drahomanova. 403.
2. Гаврілова Л. Г. Специфіка розроблення дистанційних курсів з музично-історичних дисциплін. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Том 58. № 2. С. 26-37.
Navrilo L. H. (2017). Spetsyfika rozroblennia dystantsiinykh kursiv z muzychno-istorychnykh dystsyplin [The specifics of the development of distance learning courses in musical and historical disciplines]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*. №2. 26-37.
3. Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко; за ред. Р. С. Гуревича. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с. URL: <http://kist.ntu.edu.ua/textPhD/itn.pdf>
Hurevych R. S.(2012). Informatsiini tekhnolohii navchannia: innovatsiinyi pidkhid: navchalnyi posibnyk / R. S. Hurevych, M. Yu. Kademiia, L. S. Shevchenko; za red. R.S. Hurevycha. [Information technology training: an innovative approach: a textbook]. Vinnytsia: TOV firma «Planer». 348. Retrieved from: <http://kist.ntu.edu.ua/textPhD/itn.pdf>
4. Демиденко Т. М. Інформаційна культура сучасного вчителя: навчальний посібник. Черкаси, 2003. 96 с.
Demydenko T. M.(2003). Informatsiina kultura suchasnoho vchytelia: navchalnyi posibnyk. [Information culture of the modern teacher: a study guide]. Cherkasy. 96.
5. Закон України «Про вищу освіту», 2017. URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2235/>
Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» (2017). [Law of Ukraine «On Higher Education»]. Retrieved from: <https://osvita.ua/legislation/law/2235/>
6. Закон України «Про Національну програму інформатизації». 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>
Zakon Ukrainy «Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii» (2022). [Law of Ukraine «On the National Informatization Program»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>
7. Замороцька В.В. Дистанційне навчання у формуванні інструментально-виконавської компетентності майбутніх учителів музики. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». 2019. Вип. 2 (45). С. 70-74.
Zamorot'ska V.V.(2019). Dystantsiine navchannia u formuvanni instrumentalno-vykonavskoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky [Distance learning in the formation of instrumental and performance competence of future music teachers]. *Naukovyi visnyk Uzhhorod'skoho universytetu. Seriiia «Pedagogika. Sotsialna robota»*. Vyp. 2 (45). 70-74.
8. Паньків Л. І. Формування художніх орієнтацій старшокласників у процесі музично-театральної діяльності: теорія, методологія, методика: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. Драгоманова, 2020. 376 с.
Pankiv L. I. (2020). Formuvannia khudozhnikh orientatsii starshoklasnykiv u protsesi muzychno-teatralnoi diialnosti: teoriia, metodolohiia, metodyka: monohrafiia [Formation of artistic orientations of high school students in the process of music and theater activities: theory, methodology, technique: monograph]. Kyiv: Vyd-vo NPU im. Drahomanova. 376.
9. Попович Н. М. Проблема інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у систему професійної підготовки майбутнього вчителя музики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2013. №1 (33). URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt>
Popovych N. M. (2013). Problema intehtratsii informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u systemu profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzyky [The problem of integration of information and communication technologies into the system of professional training of the future music teacher]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*. 2013. №1 (33). Retrieved from: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt>
10. Румянцева С. В., Ланіна Т. О. Особливості використання ІТ у професійній педагогічній діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. №76. С. 98-103. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/76/part_3/19.pdf
Rumiantseva S. V., Lanina T. O. (2021). Osoblyvosti vykorystannia IT u profesiinii pedahohichnii diialnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Peculiarities of the use of IT in the professional pedagogical activity of future music teachers]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. №76. .98-103. Retrieved from: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/76/part_3/19.pdf
11. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021-2031 roky [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2021-2031]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
12. Сучасний тлумачний словник української мови: 100000 слів / за заг. ред. В. В. Дубічинського. Харків: ВД «ШКОЛА», 2011. 1008 с.

- Suchasnyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy: 100000 sliv / za zah. red. V. V. Dubichynskoho [Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language: 100,000 words]. Kharkiv: VD «Shkola», 2011. 1008.
13. Теряєва Л. Застосування музичних інформаційних технологій при вивченні навчальної дисципліни «Хорове диригування». *Освітологічний дискурс*, 2019. №1-2 (24-25). С. 272-285. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29263/1/558-1573-1-PB.pdf>
Teriaieva L. (2019). Zastosuvannya muzychnykh informatsiinykh tekhnolohii pry vyvchenni navchalnoi dystsypliny «Khorove dyryhuvannia» [The application of musical information technologies in the study of the educational discipline «Choir Conducting»]. *Osvitohichnyi dyskurs*. №1-2 (24-25). 272-285. Retrieved from: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29263/1/558-1573-1-PB.pdf>
14. Чехуніна А. О. Застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у процесі формування професійних компетентностей майбутніх фахівців-музикантів. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 33. Т. 2. С. 165-170. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/33/part_2/34.pdf
Chekhunina A. O. (2021). Zastosuvannya informatsiino-kompiuternykh tekhnolohii u protsesi formuvannia profesiinykh kompetentnostei maibutnykh fakhivtsiv-muzykantiv [Application of information and computer technologies in the process of formation of professional competences of future professional musicians]. *Innovatsiina pedahohika*. Vyp.33. T.2. 165-170. Retrieved from: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/33/part_2/34.pdf

Pankiv Liudmyla

ORCID 0000-0002-0218-657x

Doctor of Pedagogic Sciences, PhD in Pedagogy,
Professor of Art Department,
Dragomanov Ukrainian State University,
(Kyiv, Ukraine) E-mail: pankiv2020@ukr.net

FEATURES OF THE USE OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TRAINING FUTURE TEACHERS OF MUSIC AND CHOREOGRAPHY

The article highlights the issues of modernization of professional training of future teachers of art disciplines based on the use of modern information technologies. An analysis of the main studies and publications on this issue is presented, the positive impact of computer technologies on the organization and content of professional training of future art teachers in modern conditions is revealed. The classification of information technologies in the educational process of pedagogical universities is presented.

The purpose of the article is to study the peculiarities of the use of modern information technologies in the process of professional training of future music and choreography teachers.

Methodology. The research methodology is based on the ideas of cultural and competence approaches. The following research methods were used in the article: study and analysis of scientific sources; pedagogical observations; generalization of pedagogical experience; modeling and forecasting of innovative trends in the modernization of professional training of future teachers of music and choreography.

The scientific novelty of the work consists in identifying specific features of the use of computer technologies in the process of professional training of future teachers of music and choreography. For the first time, ways of optimizing the professional training of future music and choreography teachers by means of modern information technologies were investigated.

Conclusions. The modern information technologies open up new opportunities for knowledge of art, activation of students' independent work, introduction of new forms and methods of professional training of future teachers of music and choreography. The use of modern information technologies in the conditions of distance learning contributes to the interactivity of the educational process and ensures the high efficiency of the training of future teachers of art disciplines.

We see the prospects for further scientific research in the development of methodical support for the organization and conducting remote forms of teaching artistic disciplines, taking into account the emotional component of musical and choreographic training.

Keywords: future teachers of music and choreography, professional training, information technologies.

Стаття надійшла до редакції 17.01.2023

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Т. В. Дорошенко